

NORLAM

THE NORWEGIAN MISSION OF RULE OF LAW ADVISERS TO MOLDOVA

MISIUNEA NORVEGIANĂ DE EXPERTI PENTRU PROMOVAREA SUPREMAȚIEI LEGII ÎN MOLDOVA
50, Vasile Alecsandri str., MD 2012, Chișinău, Moldova
Phones: (+373-22) 27 43 30, 83 81 92, 83 81 93, Fax: (+373-22) 27 43 30

*Karin M. Bruzelius
NORLAM
Chișinău, Moldova
Septembrie 2011*

Reguli privind apelul/recursul, selectarea cazurilor de către instanțele de apel și Curtea Supremă de Justiție și redeschiderea unui caz penal în Norvegia și Moldova – o încercare de a compara sistemele

1. Cuvânt înainte

Principala funcție a instanțelor este de a examina cauzele aduse în fața lor de reclamant și în cazurile civile sau procuror în cele penale. Este dezirabil ca aceste dosare să-și găsească soluția finală cât mai curând posibil, acest lucru fiind în beneficiul indivizilor, și a societății în ansamblu. Cauzele ar trebui soluționate în conformitate cu legea, într-o manieră echitabilă și transparentă. Acestea ar trebui să-și găsească soluția finală cât de curând posibil și apelurile sau cererile de recurs care sunt inutile ar trebui descurajate. Trebuie să existe o posibilitate de apel/recurs la Curtea Supremă de Justiție, însă curtea ar trebui să aibă competența să respingă examinarea unui apel/cerere de recurs care nu prezintă chestiuni importante legate de interpretarea uniformă și aplicarea legislației aplicabile.

Funcțiile Curții Supreme de Justiție variază de la stat la stat, dar nu e neobișnuit ca competențele acestora să le permită restrângerea numărului de cazuri pe care le examinează. Curțile Supreme cărora nu li se atribuie competența de a selecta cazurile pe care să le examineze, de cele mai multe ori au mulți judecători, iar numărul total de cazuri examinate în fiecare an este foarte mare. Instanțele supreme care au împuternicirea de a selecta cazurile vor avea un număr mai scăzut de judecători și se vor expune pe un număr mai redus de cazuri pe an. Astfel se asigură faptul că deciziile Curții Supreme de Justiție sunt uniforme în cazuri similare. În plus, instanțele inferioare pot mai simplu să se orienteze în jurisprudența Curții Supreme de Justiție.

În țările unde instanțelor supreme li s-au atribuit competențe de a selecta cazurile, legislatorul deseori consideră acest instrument ca o metodă necesară de a spori unitatea interpretării și aplicării legilor. În aceste state, judecătorii instanțelor inferioare vor căuta să se ghideze de deciziile Curților Supreme atunci când decid cum să aplice legislația pe circumstanțele cazului.

Hotărârile și deciziile ar trebui în general să fie finale și executabile când expiră termenul pentru apel/recurs.

O hotărâre finală ar trebui să fie revizuită doar în cazul în care apar circumstanțe foarte speciale, din moment ce acest lucru trebuie să fie considerat un remediu extraordinar.

Această notă descrie actualele reguli privind apelul, selectarea apelurilor de către Curtea Supremă*, dar și de către instanțele de apel din Norvegia. De asemenea, se prezintă regulile de revizuire a hotărârilor finale în cauzele penale. Prevederile norvegiene vor fi ulterior comparate cu normele juridice ce reglementează aceleași chestiuni în Codul de procedură penală al Republicii Moldova. În partea 4 sunt prezentate câteva sugestii de modificări.

2. Prevederile norvegiene privind apelul, selectarea cazurilor și redeschiderea

Rezumat:

Conform Codului de Procedură Penală, calea ordinară de atac a unei hotărâri sau decizii emise de către o instanță este de a depune o cerere de apel la instanța de următorul nivel. Temeiurile pentru apel pot include: interpretarea sau aplicarea de către instanță a legii, procedura urmată de instanță, evaluarea probelor prezentate instanței pe un caz în legătură cu chestiunea vinovăției, și pedeapsa sau alte consecințe determinate de instanță. Desigur că o cerere de apel se poate baza pe unul sau mai multe din aceste temeuri.

Deciziile Curții Supreme de Justiție sunt finale. Deciziile judecătoriilor și curților de apel sunt finale și pot fi executate dacă nu este depusă vreo cerere de apel în cadrul termenului legal. Cu toate acestea, dacă Curtea Supremă de Justiție decide să anuleze vreo decizie a unei instanțe inferioare, cazul este trimis înapoi.

Din moment ce o hotărâre este finală, unicul remediu adițional este decizia de revizuire a hotărârii finale. Totuși, aceasta este o măsură extraordinară și poate fi utilizată doar când există temeuri legale.

O prezentare detaliată a regulilor:

1. Apelurile și selectarea apelurilor

Apelurile

Toate cauzele penale încep în Judecătoria. Procurorul este în general partea care va iniția cazul prin emiterea rechizitoriului. Sentințele instanței trebuie să fie atacate cu apel în cadrul termenului legal de două săptămâni. Pot fi atacate cu apel toate hotărârile judecătoriilor și a instanțelor de apel, precum și multe dintre deciziile acestora.

O cerere de apel trebuie să prevadă temeiul/temeiurile pentru apel și dacă acesta are legătură cu întreaga hotărâre sau doar o parte din ea. Temeiurile enumerate în cod sunt: procedura utilizată de instanță; evaluarea probelor în legătură cu chestiunea vinovăției; aplicarea regulilor juridice în legătură cu chestiunea vinovăției; pedeapsa sau o altă acțiune aplicată. Când apelul are ca temei procedura utilizată de instanță, trebuie să fie indicate

pretinsele erori. În cazul în care apelul se bazează pe interpretarea dată de instanță sau pe aplicarea legii, se recomandă să se indice pretinsele încălcări comise. În plus, se recomandă să se indice noile probe pe care se bazează partea care înaintează o cerere de apel și modificarea cerută. Acuzarea poate ataca în favoarea persoanei acuzate.

Selectarea apelurilor

În cazul în care în instanța de fond acuzarea a propus doar o pedeapsă sub formă de amendă, confiscare și/sau retragerea permisului de conducere a automobilului, apelul va fi examinat de către Curtea de Apel doar când instanța își dă *permisiunea*. Curtea va decide această întrebare pe baza sentinței instanței de fond, argumentelor prezentate în apel și comentariile fiecăreia dintre părți. Procedura este scrisă. Permișiunea poate fi oferită doar atunci când există motive speciale în favoarea oferirii permisiunii. Decizia este scurtă și de obicei conține o referință la articolul aplicabil.

În cazul unei infracțiuni care poate rezulta în mai mult de 6 ani de privațiune de libertate, un apel poate să fie considerat inadmisibil doar atunci când acuzarea a atacat în detrimentul persoanei acuzate și Curtea de Apel consideră că chestiunile abordate în apel sunt de o importanță mai scăzută sau că nu există nici un motiv pentru a examina apelul.

În toate celelalte cazuri, Curtea de Apel va decide inițial dacă apelul este sau nu admisibil. Această decizie este luată pe baza sentinței pronunțate de instanța de fond, pretențiilor prezentate în apel și argumentelor celeilalte părți (avocatul apărării sau după caz, procurorul). Curtea de Apel va respinge apelul dacă consideră puțin probabil ca va avea succes. Decizia este de obicei scurtă și se referă la faptul că instanța nu consideră că apelul va avea sorți de izbândă. O decizie de a nu admite apelul poate fi atacată la Curtea Supremă de Justiție. Acolo, Comitetul de Selectare a Apelurilor poate respinge apelul sau anula decizia Curții de Apel și-i va cere să reexamineze admisibilitatea apelului.

În cazul în care procurorul înaintează o cerere de apel în detrimentul persoanei acuzate, curtea de apel poate de asemenea să respingă apelul în cazul în care consideră că argumentele invocate în cerere se referă doar la o chestiune minoră sau atunci când nu există vreun motiv special de a examina apelul.

Aceste decizii sunt luate de către instanța de apel în baza cercetării atente a documentelor scrise: sentința instanței de drept comun, cererea de apel și argumentele împotriva apelului prezentate de partea adversă.

Când apelul care a fost admis conține o pretenție legată de determinarea vinovăției cazul se va examina complet în Curtea de Apel și curtea va emite o decizie nouă în care poate menține decizia instanței de fond, sau va achita sau, după caz va condamna persoana acuzată sau va modifica pedeapsa. Dacă instanța constată că o eroare procedurală a fost comisă de către instanța de fond și nu poate fi modificată în instanța de apel, curtea poate casa hotărârea instanței de fond și trimite hotărârea înapoi. Rămâne apoi de competența procurorului să decidă dacă să pornească sau nu cazul din nou.

O sentință a unei judecătoria este finală la expirarea perioadei de timp pentru atacarea cu apel dacă nici una din părți (procuror sau avocatul apărării/persoana responsabilă) nu a depus o cerere de apel. Sentința poate apoi fi executată.

Hotărârile sau deciziile Curții de Apel pot de asemenea să fie atacate în decurs de două săptămâni. În cererea de apel trebuie specificate temeiurile pentru apel, după cum au fost menționate mai sus, însă legea nu prevede ca temei pentru apel și evaluarea eronată a probelor în legătură cu stabilirea vinovăției. Dacă cererea de apel nu este depusă în cadrul de timp prevăzut de lege, decizia Curții de Apel este finală și poate fi executată.

În Curtea Supremă de Justiție, toate apelurile sunt examinate de către Comitetul de Selectare a Apelurilor. Comitetul este constituit din trei judecători. Un apel este examinat de către Curtea Supremă doar când comitetul a constatat că apelul trebuie să fie admis. Chestiunea admisibilității se decide pe baza documentelor scrise: hotărârile instanțelor inferioare, apelul și replica celeilalte părți. Apelul se consideră admisibil doar în cazul în care ridică întrebări de o importanță care depășește cauza dată sau când, din contra cauza este atât de importantă încât trebuie să fie examinată de Curtea Supremă de Justiție. În majoritatea cazurilor, decizia comitetului este destul de scurtă. Cu toate acestea, dacă persoana acuzată a fost inițial achitată de către instanța de fond și apoi condamnată de Curtea de Apel, apelul poate doar să fie respins de Comitet – într-o opinie argumentată, în care explică de ce a constatat ca fiind evident faptul că argumentele din apel nu vor avea sorți de izbândă. Când un apel nu este considerat admisibil de către Comitet, decizia Curții de Apel este finală.

O hotărâre a Curții Supreme este întotdeauna finală dacă a fost trimisă părților, cu excepția cazului când aceasta decide să caseze decizia instanței/instanțelor inferioare și, de asemenea în anumite cazuri – procedura. Acuzarea va trebui ulterior să decidă dacă vrea să continue cazul.

2. Revizuirea unei hotărâri finale

Codul de procedură penală conține de asemenea reguli privind *revizuirea* hotărârilor finale. Regulile au fost revizuite în 2001 pentru a introduce un nou sistem de dirijare a cererilor de revizuire a deciziilor finale. În dosarele penale, cererile sunt acum examinate de Comisia Specială pentru Revizuire. Comisia este alcătuită din cinci membri permanenți și trei vicemembri. Președintele comisiei, precum și vicepreședintele și unul dintre membri trebuie să fie licențiați în drept, și trebuie să existe trei persoane licențiate în drept prezente atunci când Comisia ia deciziile referitoare la cererile care nu sunt găsite neadmisibile de către președinte sau vicepreședinte.

Președintele este numit de către Rege pentru o perioadă de 7 ani care nu poate fi reînnoită, în timp ce alți membri sunt numiți pe termeni de trei ani cu o singură posibilitate de reînnoire. Deciziile sunt luate de Comisie prin majoritate simplă. Aceasta are secretariatul propriu, alcătuit din avocați și anchetatori, care vor efectua investigațiile necesare în legătură cu alegațiile din cerere. Informația anexată referitoare la Comisie – în limba rusă – poate fi găsită pe pagina de internet a acesteia: <http://www.gjenopptakelse.no/>.

Temeiurile legale pentru revizuire pot fi găsite în Articolele 390-393 și sunt după cum urmează:

Dacă un judecător sau un membru al curții cu jurați care a participat în luarea deciziei a fost recuzat, conform legii, anume în acel caz, și acest lucru ar fi putut influența rezultatul. Cu toate acestea, dacă o parte ar fi putut prezenta acest argument pe parcursul procedurii, el/ea nu mai poate invoca acest argument ca temei de revizuire.

În plus, un caz poate fi redeschis *în favoarea persoanei acuzate*

- Dacă acțiunile penale au fost comise de judecător, vreun membru al curții cu jurați, grefier, angajat al poliției sau procuraturii, avocatul apărării, interpret sau un martor expert; sau dacă martorul a făcut declarații false în cadrul audierii sau vreun document utilizat în cadrul examinării cazului este fals sau a fost falsificat, cu specificarea că în ambele cazuri nu este exclus că aceasta ar fi avut vreun impact asupra rezultatului cauzei în detrimentul persoanei acuzate,
- În cazul în care o instanță internațională sau Comitetul Națiunilor Unite pentru drepturile omului a decis într-un caz împotriva Norvegiei că hotărârea contravine unei norme de drept internațional public, obligatorie pentru Norvegia și se prezumă că o rejudecare ar duce la un rezultat diferit; sau că procesul care a condus la pronunțarea hotărârii este contrar unei norme de drept internațional public pe care Norvegia este obligată să o respecte și această eroare ar fi putut avea impact asupra conținutului deciziei, prevăzându-se că este necesar de a redeschide cazul pentru a diminua prejudiciul care a fost cauzat de eroare; când se invocă că există circumstanțe noi sau o probă nouă, cu condiția că aceasta poate conduce la achitare sau la o procedură simplificată sau la utilizarea unei prevederi mai blânde din codul penal sau la micșorarea definitivă a pedepsei. Noile circumstanțe sau probele care ar fi putut fi prezentate anterior în cadrul procesului, nu sunt admise, cu excepția cazurilor în care pedeapsa a constituit privațiunea de libertate, supunerea la îngrijire obligatorie sau tratament psihiatric forțat sau pierderea drepturilor civile.

O hotărâre poate de asemenea fi revizuită *în favoarea persoanei acuzate* chiar dacă temeiurile menționate în articolele 390 și 391 nu sunt prezente, dacă Curtea Supremă și-a modificat interpretarea unei prevederi legale, și hotărârea a fost emisă pe baza unei înțelegeri anterioare. Redeschiderea poate de asemenea fi permisă în cazul în care circumstanțele speciale constituie motive de îndoială privind corectitudinea hotărârii și există motive serioase în favoarea rejudecării problemei vinovăției.

Acuzarea poate de asemenea să ceară redeschiderea *în detrimentul persoanei acuzate* în cazul în care faptele penale incriminate în legătură cu cazul dat au fost săvârșite de persoanele sus-menționate și există motive de a crede că aceasta a condus la achitare, utilizarea unei prevederi penale prea blânde sau la o pedeapsă prea scăzută; în cazul în care persoana acuzată a recunoscut vina sau oricare altă informație ori probă care face probabilă vinovăția persoanei în comiterea infracțiunii sau a unei infracțiuni mai grave decât cea pentru care a fost condamnată. Cu toate acestea, dacă fapta penală de care persoana este acuzată nu se pedepsește cu mai mult de trei ani privațiune de libertate, redeschiderea poate doar să fie permisă în cazul în care persoana a comis o infracțiune în legătură cu cauza penală.

Comisia este obligată să se asigure că fiecare cerere de revizuire este examinată într-o manieră echitabilă. Dacă cererea se referă la o decizie care nu poate fi revizuită, atunci Comisia poate să o respingă fără a prezenta alte temeuri suplimentare. În cazul în care este evident că cererea nu va duce la un rezultat pozitiv, se poate lua aceeași decizie. Aceste decizii pot fi luate de președinte sau vicepreședinte însuși. În situația în care rezultatul este evident, decizia poate fi motivată doar făcându-se referire la prevederea corespunzătoare din cod.

Dacă cererea nu este respinsă prima facie, este trimisă celeilalte părți pentru comentarii. Dacă Comisia și-a bazat considerațiile inițiale legate de cerere pe alte informații decât cele găsite în cerere, această informație trebuie trimisă celeilalte părți. Comisia are obligația de a informa victima despre cerere și despre drepturile sale.

Există reguli ulterioare cu privire la procedura care trebuie urmată de Comisie atunci când decide asupra cererii: aceste norme procedurale se bazează pe prevederile fundamentale ale Articolului 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. Comisia poate desfășura ședințe în care să audieze persoana acuzată, acuzarea, martorii etc. Astfel de ședințe sunt în general deschise, dar în cazuri speciale se pot desfășura cu ușile închise.

Dacă inițial nu este găsită inadmisibilă, decizia privind cererea se va lua de către cinci membri ai Comisiei. Dacă Comisia admite redeschiderea cazului, acesta se remite pentru o nouă examinare unei instanțe de același nivel ca și instanța a cărei hotărâre s-a trimis la revizuire.

Comisia și-a început activitatea la 1 ianuarie 2004. Conform raportului său pentru anul 2010, pe parcursul anilor 2004-2010 comisia a primit 1184 cereri pentru redeschidere. 1048 dintre cazuri au fost terminate, iar 120 din cauze redeschise (14%) și 233 au fost respinse de comisie. Președintele comisiei singur a luat decizii în 518 cazuri.

Înainte de reforma Codului de Procedură Penală, de aceste cazuri se ocupa instanța a cărei hotărâre era atacată. De cele mai multe ori, examinarea acestor cazuri a durat foarte mult și instanțelor le-a luat mult timp să se pronunțe asupra lor. Crearea acestei comisii a îmbunătățit examinarea cererilor pentru redeschidere și acestea se soluționează mult mai rapid decât anterior. Cu toate acestea sistemul se evaluează la moment.

---

3. O comparație cu sistemul de apel/recurs ordinar și recursul în anulare ca și cale extraordinară de atac precum și revizuirea procesului penal din Moldova

Apel/recurs

Conform Articolului 119 din Constituție, părțile implicate într-un caz au dreptul de a ataca hotărârile judecătorești pronunțate în instanțe. Același articol le atribuie competența de a ataca și organelor de stat. În Norvegia nu există vreun articol similar în constituție. În plus, nici Codul de procedură civilă norvegian, nici cel de procedură penală nu oferă autorităților de stat vreun drept general de atac. În cazul în care statul este parte într-un proces, are drept de atac, dar nu și în alte cazuri.

Articolul 38 din Codul de procedură penală reglementează competența curții de apel. Conform prevederii în cauză, aceste curți judecă în primă instanță cauze privind anumite infracțiuni enumerate; judecă apelurile împotriva hotărârilor pronunțate în prima instanță de judecătoria și examinează ca instanță de recurs “recursurile împotriva hotărârilor judecătoriale, care potrivit legii, nu pot fi atacate cu apel”. - Aceste cazuri pot fi comparate doar cu contravențiile minore când în Norvegia un apel poate fi examinat de curtea de apel doar cu permisiunea curții, iar permisiunea va fi oferită doar când se constată circumstanțe speciale.

Competența Curții Supreme de Justiție este reglementată de Articolul 39. Conform alin. (2) al acestuia, curtea este o instanță de recurs. O cerere adresată curții se poate referi la o hotărâre a unei instanțe de primul nivel, precum și de apel. În plus, curtea poate judeca „în limitele competenței sale, cauzele supuse căilor extraordinare de atac, inclusiv recursurile în anulare”. Această prevedere se conține în Titlul II, Capitolul V, Secțiunea 1 din Codul de Procedură Penală și pune în sarcina Curții Supreme de Justiție examinarea chestiunilor legate de rejudecarea cazurilor. – În Norvegia, înainte de crearea Comisiei care să examineze redeschiderea, de aceste cereri se ocupau instanțele de nivelul la care hotărârea a devenit finală.

Remediul ordinar pentru o sentință a unei judecătoria este apelul la curtea de apel, în timp ce recursul ca remediu, îi aparține Curții Supreme de Justiție. Cu toate acestea, o cerere de recurs poate fi expediată curților de apel în cazul în care sentințele pronunțate de judecătoria nu pot fi atacate cu apel, a se vedea Articolul 437 (1) (a).

Articolul 437 (1) stabilește că pot fi atacate cu recurs “sentințele pronunțate de curțile de apel” și “sentințele pronunțate de Curtea Supremă de Justiție” ; și anumite alte hotărâri. Acestea se referă la sentințele curții de apel pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul și sentințele Curții Supreme de Justiție în cazul stipulat în Articolul 39 (1).

Utilizarea cuvântului casație/recurs în legătură cu apelurile la Curtea Supremă - și în anumite cazuri la curtea de apel - indică că această măsură, în calitate de cale ordinară, este utilizabilă doar pentru a ridica întrebări legate de interpretarea sau aplicarea legii de către instanțele inferioare sau abordarea erorilor în legătură cu normele procedurale.

Dacă calea de atac vizează o sentință a unei judecătoria, se presupune că un astfel de argument ar fi putut fi invocat în apel, în instanța de apel, a se vedea Article 427 (2).

Curtea Supremă de Justiție evaluează admisibilitatea cererii. Acest lucru este efectuat de trei judecători în baza documentelor dosarului, a se vedea Articolul 432 (1). Conform alin. (2), o cerere poate fi considerată inadmisibilă dacă există unui (sau mai multe) din temeiurile menționate în punctele 1-5. Decizia de a declara cererea inadmisibilă trebuie să fie unanimă, a se vedea (4). Sistemul norvegian de selectare a apelurilor permite Curții Supreme din Norvegia să-și concentreze activitatea într-o manieră care nu este pusă și la dispoziția Curții Supreme de Justiție din Moldova.

Existența totalității posibilităților de apel/casație/(recurs) împotriva deciziilor/hotărârilor instanțelor inferioare în sistemul din R. Moldova este oarecum complicată. Competența

Curții Supreme de Justiție trebuie să rămână limitată la chestiunile de recurs. Însă în cazul în care o persoană a fost găsită vinovată de către o curte de apel (după achitarea de către judecătoria sau din cauza că procedura s-a început în curtea de apel), trebuie să existe, în conformitate cu Pactul ONU cu privire la Drepturile Civile și Politice, o posibilitate pentru Curtea Supremă de Justiție de evaluare a vinovăției, dacă se pretinde că întrebarea a fost decisă în mod eronat.

Perioada prevăzută de lege de a depune o cerere de recurs este de două luni de la data pronunțării deciziei (Articolul 422), în timp ce perioada de depunere a unei cereri de apel este de 15 zile. Poate fi pus în discuție faptul dacă este necesar ca să existe diferite termene pentru aceste acțiuni.

Articolul 427 conține o listă de 16 temeuri diferite de depunere a unei cereri de recurs. Multe dintre aceste motive sunt legate de presupuse erori comise de curțile de apel sau de judecătorii (1-7), în timp ce 8 și 9 se referă la situația în care o persoană pretinde că condamnarea a fost eronată, 10 tratează pedeapsa și 11 – chestiunea ne bis in idem. Atât 12, cât și 13 se referă la clasificarea faptei penale, însă 13 prevede aplicarea unei noi legi penale mai favorabile. Următoarele temeuri (14 și 15) par să aibă același conținut. Ultimul temei (16) recunoaște posibilitatea ca Curtea Supremă să fi aplicat norma juridică diferit într-un caz precedent. (Acest temei admite faptul că hotărârile Curții Supreme trebuie să fie urmate de instanțele inferioare).

Chiar dacă lista este lungă, aceleași temeuri sunt utilizate în Norvegia, însă nu sunt specificate, ci menționate într-un limbaj mai general. O enumerare mai specificată poate exclude apariția unor noi temeuri.

Rezultatul unei audieri a unei cauze/recurs este că cererea este respinsă (și hotărârea instanței inferioare se menține), cererea se admite și hotărârea se casează total sau parțial, hotărârea primei instanțe se menține, persoana acuzată este achitată sau procesul penal se încetează (într-o altă manieră decât achitarea?). Articolul mai permite rejudecarea cazului și pronunțarea unei noi hotărâri, dacă nu se agravează situația condamnatului.

Redeschiderea

Hotărârile în cazurile penale, precum și cele în cauzele civile sunt considerate finale când nu este depusă nici o cerere de apel sau de recurs în termenul prevăzut de lege. Hotărârile finale ar trebui să fie admise la revizuire doar când există temeuri specifice. Unul dintre acestea este că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a unuia dintre drepturile garantate de convenție. Articolul 453 (1) a) prevede ca temei pentru recurs în anulare “când instanța internațională, prin hotărârea sa, a constatat o încălcare... care poate fi reparată la o nouă judecare”. În plus, Curtea Supremă de Justiție poate redeschide cazul când Curtea Constituțională a recunoscut neconstituționalitatea prevederilor legale aplicate în cauza respectivă. În plus, există o clauză specifică ce se referă la situația de extrădare.

Articolul 454 conține norme referitoare la termenul de declarare a recursului în anulare. În alin. (3) se prevede că acesta poate fi declarat în termen de 6 luni în cazul stipulat în articolul 453 alin.(1) pct. (1) lit. d). În aceste cazuri există o limită de șase luni “de la data comunicării către Guvern a hotărârii adoptate de către instanța internațională”. Prevederea aplicabilă

este acum reflectată în articolul 453 alin. (1) lit. a). Se poate discuta cât de justificat este termenul limită prevăzut de lege și dacă este justificat faptul că începe să curgă din ziua în care Guvernul a primit comunicarea, în special dacă guvernul/procurorul nu depune cerere de recurs în cadrul termenului legal. Persoanelor ar trebui să li se acorde o perioadă mai lungă de timp pentru a cere redeschiderea și timpul nu ar trebui să curgă decât atunci când hotărârea instanței internaționale i-a fost comunicată persoanei personal sau prin reprezentant.

Capitolul prevede de asemenea un alt remediu extraordinar “revizuirea procesului penal”. Revizuirea poate avea loc în legătură cu aspectele civile sau penale ale cazului. Temeiurile legale pentru revizuire pot fi găsite în articolul 458 (3). Această procedură pare că se referă la situațiile în care a existat un abuz procedural din partea cuiva (martor, judecător, etc.), dar este valabil și pentru cazul în care două sau mai multe hotărâri se contrazic reciproc.

Acest proces este inițiat de o cerere adresată procurorului la nivelul instanței în care este examinat cazul. Scopul revizuirii este nu doar de a modifica hotărârea/sentința în favoarea persoanei condamnate, dar și în cazul în care pedeapsa a fost prea blândă sau dacă persoana trebuie să fie condamnată pentru o infracțiune mai severă. – Această cale extraordinară de atac se pare că ridică întrebarea ne bis in idem și de asemenea constituie temei pentru motivul pentru care acuzarea ar trebui să aibă această cale extraordinară suplimentar la posibilitățile ordinare de atac.

Faptul că aceste cereri trebuie să fie adresate procurorului de asemenea trezește îngrijorări chiar dacă articolul 461 obligă procurorul să transmită cererea împreună cu concluziile sale judecătorești care examinează cazul în primă instanță după terminarea urmăririi penale.

Existența a două metode diferite de revizuire a unei hotărâri finale pare a fi inutilă. Ar trebui să se ia în considerație posibilitatea de a fuziona aceste două măsuri în una singură. De asemenea s-ar putea lua în considerare transferarea acestei chestiuni în afara instanțelor, unei alte instituții specializate, create anume cu scopul de a examina dacă o hotărâre finală trebuie sau nu revizuită.

Conform Codului de procedură penală norvegian, procurorul poate de asemenea cere redeschiderea unui caz în detrimentul persoanei acuzate. Însă posibilitatea este limitată la cauze mai complicate.

Experiența Norvegiei de tranferare în afara instanțelor a chestiunii revizuirii unei hotărâri finale care nu poate fi atacată cu apel, și crearea unei comisii speciale abilitată cu această competență este una foarte bună. S-ar putea întâmpla ca aceasta să fie o posibilitate ce merită analizată, din moment ce chestiunea redeschiderii ocupă mult din timpul de lucru al instanțelor, în special al Curții Supreme.

Dacă Comisia decide în favoarea redeschiderii, atunci cazul este remis la instanța de nivelul căreia a fost luată decizia eronată, dar diferită de cea care a luat decizia supusă revizuirii.

4. Câteva propuneri de modificare a regulilor din R. Moldova cu privire la apel, recurs, selectarea cazurilor și revizuirea deciziilor finale

Instanțele din Moldova par să fie abilitate să examineze prea multe cazuri. Suplimentar la cauzele civile și penale (inclusiv economice) acestea trebuie la moment să examineze și alte cauze cum ar fi contravențiile administrative. Volumul de lucru al unui judecător pare că este prea mare și ar trebui gândite măsuri de a facilita situația. Totuși, această notă se referă doar la regulile cu privire la apel/recurs, selectarea cazurilor și redeschidere.

1. La moment, curțile de apel sunt instanțe de prim nivel în anumite cazuri enumerate, pentru cauze penale mai grave. Ulterior, Curtea Supremă va trebui să acționeze ca o instanță de apel în aceste cazuri. Ar trebui să se aibă în vedere dacă nu ar fi mai relevant ca toate cauzele penale, cu excepția celor împotriva Președintelui să se înceapă în judecătorii.
2. Curtea Supremă de Justiție ar trebui să fie abilitată să selecteze care cazuri urmează să le examineze în casație/recurs. Criteriul de bază pentru selectare ar trebui să-l constituie faptul dacă argumentele prezentate în cererea de recurs ridică chestiuni de interesul unificării interpretării sau aplicării legislației. Curții Supreme de Justiție trebuie să i se permită să ia această decizie fără audierea părților și pe baza argumentelor scrise.
3. Apelurile la Curtea Supremă trebuie să fie decise pe baza documentației scrise la dosar, inclusiv a apelului și referinței celeilalte părți.
4. În continuare, un pas următor ar putea fi abilitarea instanțelor de apel de a decide dacă să permită o examinare a cazurilor penale „nu prea severe” pe baza circumstanțelor cazului, pretențiile formulate în cerere și contraargumentele prezentate în răspuns.
5. Hotărârile și deciziile Curții Supreme a Justiției sau hotărârile/deciziile marcate de instanță ca fiind semnificative, trebuie să fie considerate ca izvor de drept și trebuie luate în considerare de către instanțele inferioare când examinează cazuri care abordează probleme juridice similare. Dacă e necesar, aceasta poate fi introdusă în calitate de obligație juridică.
6. Sistemul de apel și recurs trebuie simplificat. Temeiurile pentru recurs ar trebui menținute așa cum sunt la moment, însă ar putea fi formulate într-o manieră mai generală. Termenul de depunere a apelului și cererii pentru recurs trebuie să fie același.
7. Ca regulă generală, hotărârile care nu sunt atacate, sau pentru care nu s-a depus o cerere de recurs în termenul stabilit de lege, ar trebui să fie finale și executabile. Hotărârile/deciziile Curții Supreme de Justiție trebuie să fie finale din moment ce părțile au primit hotărârea motivată, doar dacă Curtea decide să caseze hotărârea unei instanțe inferioare și să remită cauza instanțelor inferioare.
8. Sistemul celor două căi extraordinare de atac ar trebui reexaminat. Dacă cineva pretinde că au fost comise erori de tipul celor enumerate în Articolul 458 alin. (3),

cererea de redeschidere a cazului ar trebui adresată instanței și nu procurorului. Dacă este necesar, ar trebui ca instanța să decidă dacă are sau nu nevoie de ajutorul procurorului. Dacă nu există pretenții de substanță în cerere, instanței trebuie să i se permită să dispună procesarea cererii într-o manieră simplificată.

* În sistemul norvegian de drept, contestațiile depuse la Curtea Supremă de Justiție se numesc apeluri (nota traducătorului).